

Važnost kartografskih izvora za proučavanje povijesti može se sagledati iz sljedeće rečenice: "Uvidjevši potrebu povezivanja povijesnih i historijsko-geografskih istraživanja u kojima upravo kartografski izvori imaju ključnu ulogu, Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu uveo je izborni kolegij *Kartografski izvori za europsku i hrvatsku povijest novog vijeka*, koji se na inicijativu prof. dr. sc. Drage Roksandića od školske godine 2000/2001. održava u sklopu predmeta *Svjetska povijest ranog novog vijeka*. Ovaj je rukopis nastao kao rezultat priprema za održavanje spomenutog kolegija." (Predgovor i zahvale, str. 10.)

U prvom dijelu *Kartografija i kartografski izvori u povijesti* definiran je pojam karte tijekom povijesti, dana je podjela karata i kartografije te podaci bitni za vrednovanje kartografskih izvora.

Drugi dio *Uvod u čitanje starih karata* autorica je posvetila elementima kartografskog izražavanja (osobine i elementi geografske karte, tumač karte i kartografski ključ), geografskim elementima karte i načinima njihova prikazivanja na starim kartama (različite metode prikazivanja reljefa, hidrografske elemente, naselja, prometnice, političko-administrativne granice, geografski nazivi), matematičkim elementima starih karata (geodetska osnova, kartografske projekcije, koordinatni sustav i pojava mreže meridijana i paralela, početni meridijan, mjerilo karte, orijentacija karte) i tehnikama reprodukcije starih karata.

U trećem dijelu *Pregled razvoja kartografije i kartografskog predočavanja hrvatskih zemalja* autorica naglašava i ukazuje na uzročno-posljedičnu vezu pojave i sadržaja karte s društveno-povijesnim kontekstom u kojem je kartografski izvor nastao, počev od staroga i srednjeg vijeka, preko ranog novoga vijeka i razdoblja sustavnih izmjera (josefinska, franciskanska i francijozofska) do suvremenih kartografskih izvora (topografske karte, katastarski planovi, osnovne državne karte, pomorske karte i planovi gradova te sve vrste

suvremenih karata u digitalnom obliku). Jedno poglavlje posvetila je hrvatskom prinosu ranoj novovjekovnoj kartografiji pri čemu je dala biografije hrvatskih kartografa iz tog razdoblja.

Na početku četvrtog dijela *Obrada i korištenje kartografskih izvora* dani su elementi opisa karte koji su bitni pri obradi svake karte. U nastavku autorica opisuje Kartografsku zbirku Hrvatskoga državnog arhiva i naglašava njezinu vrijednost za povijesna istraživanja te daje podjelu karata koje se čuvaju u toj zbirci.

Osnovne i tematske karte kao izvori za hrvatsku povijest je posljednji i najopsežniji dio knjige koji se sastoji od 13 poglavlja i velikog broja potpoglavlja. U njemu su obrađene pojedine vrste općih i tematskih karata te njihove osobine, odnosno povijest prikazivanja pojedinih geografskih elemenata na tim kartama. Mogućnost korištenja i interpretacije kartografskih izvora za svaki pojedini geografski element, autorica je prikazala na odabranim primjerima, vrednujući na taj način njihovu važnost kao izvora za hrvatsku povijest.

Svaki dio knjige sadrži bilješke i popis literature (neka poglavlja imaju poseban popis literature) te su popraćeni brojnim likovnim priložima edukativnog značaja. U drugom dijelu knjige u kojem se nalaze smanjene kopije karata dane su vrlo kvalitetne i dobro čitljive reprodukcije u boji različitih vrsta kartografskih prikaza. U knjizi se spominje veliki broj kartografa, a opisan je i njihov prinos razvoju kartografije. Kazalo njihovih imena dano je na kraju knjige. Knjiga završava sažetkom na engleskom jeziku i autoričinom kratkom biografijom.

Knjiga se može preporučiti ne samo studentima povijesti, geografije i geodezije već i svima onima koji se na bilo koji način bave hrvatskom poviješću. Autorica je za ovu knjigu dobila Nagradu Matice hrvatske za znanost "Oton Kučera" 2003. godine i na tome joj čestitamo!

Ivka Kljajić

137

Pet stoljeća geografskih i pomorskih karata Hrvatske

Drago Novak, Miljenko Lapaine i Dubravka Mlinarić, urednici

U izdanju Školske knjige u Zagrebu je 2005. godine objavljena knjiga *Pet stoljeća geografskih i pomorskih karata Hrvatske*. Pojedina poglavlja knjige napisali su različiti autori, a priredili (uredili) su je prof. dr. med. Drago Novak, prof. dr. sc. Miljenko Lapaine i dr. sc. Dubravka Mlinarić. Recenzenti su bili prof. dr. sc. Nedjeljko Frančula, prof. dr. sc. Stanislav Frangeš, mr. sc. Mladen Klemenčić, dr. sc. Mijo Korade, dr. sc. Milan Pelc, dr. sc. Mirela Slukan Altić i doc. dr. sc. Nada Vučetić.

Tekst je u cijelosti napisan na engleskom i hrvatskom jeziku. Knjiga se sastoji od 468 stranica formata 29×24 cm, tvrdo je ukoričena i nosi oznaku ISBN 953-0-61571-X.

Predgovor knjizi napisao je gospodin Oswald Dreyer-Eimbcke, prethodni predsjednik Međunarodnoga društva skupljača karata (International Map Collectors' Society – IMCoS), koje je osnovano 1980. godine, a danas ima članove na svih pet kontinenata.

Five Centuries of Maps and Charts of Croatia

Drago Novak, Miljenko Lapaine and Dubravka Mlinarić, editors

The book *Five Centuries of Maps and Charts of Croatia* was published by Školska knjiga in Zagreb in 2005. Individual chapters of the book were written by various authors and edited by Prof. Dr. Med. Drago Novak, Prof. Dr. Miljenko Lapaine and Dr. Dubravka Mlinarić. The reviewers were Prof. Dr. Nedjeljko Frančula, Assoc. Prof. Dr. Stanislav Frangeš, MSc. Mladen Klemenčić, Dr. Mijo Korade, Dr. Milan Pelc, Dr. Mirela Slukan Altić and Assist. Prof. Dr. Nada Vučetić.

Text was printed in English and Croatian language on the whole. The book consists of 468 pages in the 29×24 cm format, with hard covers and the designation ISBN 953-0-61571-X.

The *Foreword* to book was written by Oswald Dreyer-Eimbcke, past president of the *International Map Collectors' Society – IMCoS*, which was founded in 1980 and today has members from five continents.

The general thematic framework of this book, as Novak, Lapaine and Mlinarić point out in the chapter *From the Editors*, is the representation of cartography and mapping in Croatia throughout history. The papers deal with general cartography, specific topics relating to continental Croatia, and sea charting of the Adriatic coast.

The majority of the articles collected in the book were written for, and presented at, the Sixth International Symposium of the International Map Collectors' Society – IMCoS, held in Zagreb and Dubrovnik from September 30 to October 3, 1988. The Symposium opened in Zagreb, at the Croatian Museum of History, and it was greatly enriched by the exhibition *Five Centuries of Maps of Croatia* staged at the Museum of Arts and Crafts. The Symposium continued at Dubrovnik's Interuniversity Centre accompanied with the map exhibition titled *Croatian Coastlines on Maps and Sea Charts from 16th to 19th Century* held at the Rector's Palace.

Because of the significant delay between the Symposium and the publication of this book, the Editorial Board decided to include the original papers, both in Croatian and English, but with the necessary updating caused by the passage of time. The authors were, wherever possible, asked to supplement their papers with recent knowledge and information. Some texts are, due to the death of the authors, published in the original form, with some necessary editorial changes.

Six new cartographic investigations are presented in the book as well, thus including the authors whose papers were not read at the Symposium. The general aim of the editors of this book was to include the greatest possible number of scholars, researchers, curators, map collectors and others who could contribute to the knowledge of the antique maps and charts of Croatia.

The book contains the following articles:

- M. Marković: Scientific Study of Old Maps of Croatia
- M. Kozličić: Historical Development of the Mapping of Croatian Lands
- A. Pandžić: Territorial Boundaries and Geographical and Political Division of Croatia
- P. Lovrić and M. Kosek: Cartography at the End of the 20th Century
- P. Novosel-Žic and Ž. Richter-Novosel: Croatian Cartographers of the 16th and 17th Centuries
- M. Lapaine and I. Kljajić: Some Important Persons in Croatian Cartography
- M. Pastoureau: Some Interesting Maps of Croatia Kept in the Bibliothèque Nationale in Paris
- H. Wallis: The Franciscan Vincenzo Coronelli and the Adriatic Sea
- D. Čanković: Five Centuries of the Adriatic on Maps
- J. Lučić: Cartography in the Republic of Dubrovnik
- D. Novak: Vincentius Demetrius Volcius Raguseus (1563-1607) – A Portolan Chart Maker from Dubrovnik
- A. Kisić: The Origins of Camocio's and Rosaccio's Isolario in Croatian Collections
- D. Novak and D. Mlinarić: Adriatic Coast and Islands in the *Kitab-i Bahriye* by Pîrî Reis
- D. Novak: Napoleon's Map of Dalmatia from 1807
- M. Miletić-Drder: The Atlas of the Adriatic Coast by C. F. Beautemps-Beaupré
- M. Slukan Altić: New Findings on the Portolan Atlas by Diogo Homem

At the end of the book, there are the summaries of all articles, short biographies of the authors, list of illustrations and index of names.

The papers are illustrated with numerous maps and charts offering the reader valuable and intriguing information on the history of cartography of Croatia.

The most of these cartographic representations come from the Novak Collection (*Collectio Mappae Croatiae* Prof. Dr. D. Novak).

This richly illustrated book is not only a written document and the memory on the Symposium of the IMCoS which held in Zagreb and Dubrovnik in 1988, but is an exceptionally valuable work in Croatian cartography and Croatian culture in general.

Ivka Kljajić

Tematski okvir ove knjige, kako Novak, Lapaine i Mlinarić u poglavlju *Riječi urednika* ističu, prikaz je kartografije i kartografiranja Hrvatske kroz povijest. Knjiga započinje tekstovima opće kartografske tematike, potom su zastupljene konkretne teme kartografije unutrašnje kontinentalne Hrvatske, a zatim i pomorskog kartiranja Jadranske obale, pri čemu se nastojao u osnovi slijediti kronološki predložak.

Knjiga se većim dijelom sastoji od priopćenja sa *Šetoga međunarodnog simpozija Međunarodnoga društva skupljača karata*, održanoga u Zagrebu i Dubrovniku od 30. rujna do 3. listopada 1988. godine. Simpozij je u Zagrebu započeo u Hrvatskome povijesnom muzeju, i bio popraćen izložbom *Pet stoljeća zemljopisnih karata Hrvatske*, postavljenom u Muzeju za umjetnost i obrt. U Dubrovniku je simpozij nastavljen u Inter-univerzitetskom centru, a izložba *Obala Hrvatske na pomorskim i geografskim kartama od 16. do 19. stoljeća* tim je povodom postavljena u Kneževu dvoru.

S obzirom na znatan vremenski raskorak između održavanja simpozija i izlaska knjige, uredništvo se odlučilo za koncepciju koja bi sačuvala izvorne ideje i prezentacije sa samoga simpozija, uključivši engleski i hrvatski jezik, ali uz osuvremenjivanje primjereno proteklom vremenu. Stoga su autori izvornih članaka, gdje god je to bilo moguće, svoje radove dopunili recentnim spoznajama i informacijama. Neki su prilozi objavljeni u izvornom obliku, dakako samo s nužnim izmjenama da bi se tekstovi ujednačili u cjeloviti zbornik.

U knjizi je objavljeno i šest novih radova, čime su uključeni i autori čiji tekstovi nisu priopćeni na simpoziju. Namjera urednika ove knjige je bila u knjigu uključiti što veći broj znanstvenika, istraživača, kustosa, skupljača starih karata, drugim riječima onih koji danas u Hrvatskoj pridonose razvoju spoznaja o starim geografskim i pomorskim kartama Hrvatske.

Knjiga obuhvaća sljedeće radove:

M. Marković: Stare karte Hrvatske i njihovo znanstveno izučavanje

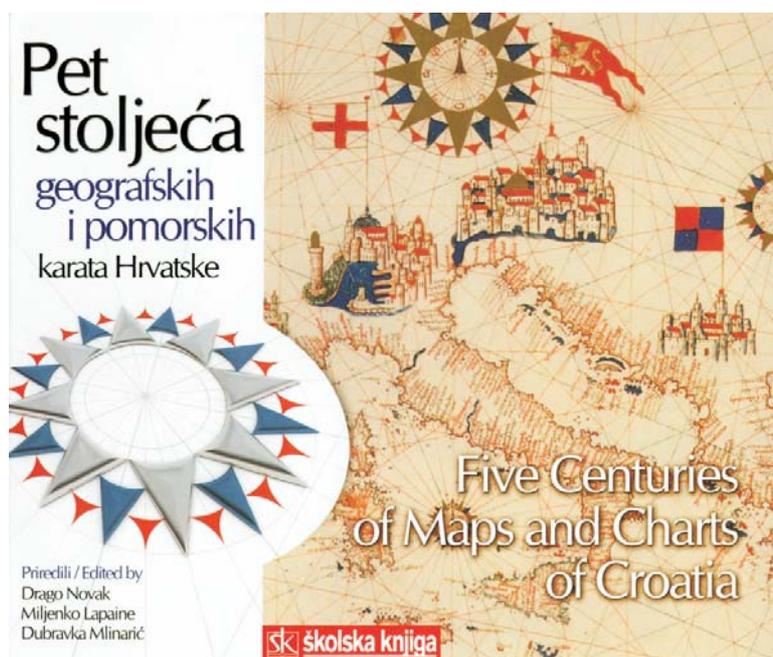
M. Kozličić: Povijesni razvoj kartografiranja hrvatskih zemalja

A. Pandžić: Granice i geografsko-politička podijeljenost Hrvatske

P. Lovrić i M. Kosek: Kartografija krajem 20. stoljeća

P. Novosel-Žić i Ž. Richter-Novosel: Hrvatski kartografi 16. i 17. stoljeća

M. Lapaine i I. Kljajić: Nekoliko važnih osoba za hrvatsku kartografiju

M. Pastoureau: Neke zanimljive karte Hrvatske koje se čuvaju u Bibliothéque Nationale u Parizu

H. Wallis: Franjevac Vincenzo Coronelli i Jadransko more

D. Čanković: Pet stoljeća Jadrana na kartama

J. Lučić: O kartografiji u Dubrovačkoj Republici

D. Novak: Vicko Dimitrije Volčić Dubrovčanin (1563-1607) – majstor portulana iz Dubrovnika

A. Kisić: O Camocijevu i Rosaccijevu izolaru iz hrvatskih zbirki

D. Novak i D. Mlinarić: Jadranaka obala i otoci u djelu *Kitab-i Bahriye* Pîrîja Reisa

D. Novak: Napoleonova karta Dalmacije iz 1807. godine

M. Miletić-Drder: Atlas jadranske obale C. F. Beauteemps-Beaupréa

M. Slukan Altić: Novi podaci o portulanskom atlasu Dioga Homema

Na kraju knjige nalaze se sažeci svih radova, kratke biografije autora, popis ilustracija i kazalo imena.

Radovi su popraćeni brojnim geografskim i pomorskim kartama pružajući čitatelju opširnu i zanimljivu informaciju o razvoju kartografije hrvatskih zemalja. Većina tih kartografskih prikaza dolazi iz *Zbirke Novak* (Collectio Mappae Croaticae Prof. Dr. D. Novak).

Ova bogato ilustrirana knjiga neće ostaviti samo pisani trag i sjećanja na simpozij IMCoS-a održan u Zagrebu i Dubrovniku 1988., već predstavlja iznimno vrijedno djelo za hrvatsku kartografiju i hrvatsku kulturu.

Ivka Kljajić